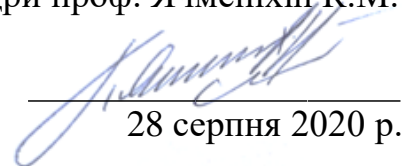

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри проф. Ячменіхін К.М.

28 серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Спеціальність 032 Історія та археологія

2020–2021 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 року

Розробник: Стрілюк Олена Борисівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Сучасні політичні процеси, що відбуваються в різних регіонах світу, з усією очевидністю підтверджують важливе місце країн Азії та Африки в міжнародному співтоваристві, зростання їх потенціалу й активності у забезпеченні власних національно-державних інтересів і вирішенні міжнародних проблем.

Протягом ХХ ст. країни Азії та Африки вели визвольну антиколоніальну боротьбу за незалежність і право самостійного розвитку, здійснювали пошук оптимальної моделі модернізації та вирішення основних проблем суспільства, створювали власні політичні системи, виробляли оптимальний зовнішньополітичний курс. Основні принципи, покладені в основу розвитку, були сформульовані саме протягом 20 – 30-х рр. ХХ ст. під впливом ситуації, що склалася після Першої світової війни.

Вивчення складних процесів, які відбувалися в традиційних і колоніальних суспільствах першої половини ХХ ст., є обов'язковою складовою якісної підготовки істориків.

Мета курсу полягає у тому, щоб сформувати у студентів розуміння основних тенденцій соціально-економічного, політичного та культурного розвитку країн Азії та Африки у період з 1918 р. по 1945 р. В програмі особлива увага приділена таким питанням: колоніалізм і традиційні суспільства, антиколоніальні рухи та модернізація, афро-азіатські країни в системі міжнародних відносин у 20-30-х рр. ХХ ст., країни Азії та Африки у Другій світовій війні.

Завдання курсу відповідають меті вивчення дисципліни «Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.)» і передбачають:

–ознайомлення з основними джерелами та літературою з новітньої історії країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.);

–розвиток навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного процесу;

–оволодіння практичними навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою;

–пробудження і розвиток інтересу до новітньої історії країн Азії та Африки, виховання поваги до культури цих країн, звичаїв, традицій, історичного минулого;

–вироблення наукового бачення суспільних явищ, подій, тенденцій минулого та сучасності;

–формування умінь критично аналізувати отриману з різних джерел інформацію, самостійно трактувати її, застосовувати набуті знання з історії для орієнтації в громадсько-політичному житті та оцінки суспільних явищ і подій;

–виховання національної та громадянської свідомості, формування толерантного, неупередженого ставлення до інших народів.

Обсяг дисципліни

	денна форма	заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість годин:	90	90
- лекції	20	10
- практичні / семінарські	16	8
- лабораторні	–	–
- індивідуальні завдання	–	–
- самостійна робота студента	54	72

Статус навчальної дисципліни обов'язкова

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.)»:

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні компетентності:

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анутовати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК 13. Здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки розвитку людської цивілізації, основні етапи її становлення.

СК 14. Здатність визначати загальні закономірності та особливості історичного розвитку країн світу, визначати місце історії України у контексті світової історії.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 15. Застосовувати набуті спеціальні компетентності на широкому громадсько-політичному та суспільному рівнях, аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві.

Передумови для вивчення дисципліни засвоєння здобувачами вищої освіти курсів: «Історія країн Азії та Африки доби середньовіччя та раннього нового часу», «Нова історія країн Азії та Африки XVII – XVIII століття», «Нова історія країн Азії та Африки XIX століття».

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на семінарському занятті	до 5 балів
б) самостійна робота	до 15 балів
в) творче завдання (написання есе)	до 10 балів
г) підсумковий контроль	до 25 балів

Відповідь на семінарському занятті являє собою повідомлення з питання винесеного на обговорення. Цей виступ повинен бути чітко структурований і містити основні результати наукового вивчення проблеми, аргументи з приводу існуючих концептуальних підходів до питання, що вивчається, а також власне бачення доповідачем обговорюваної проблеми у вигляді висновків. Доповідь не повинна тривати більше 10 хвилин. При оцінюванні виступу на семінарському занятті перевага надається самостійним (без використання конспекту) відповідям, які демонструють вільне володіння студентом навчальним матеріалом.

Обов'язковим є використання історичних джерел під час відповіді на питання семінару (цитування). Відповіді, що спираються виключно на здобутки історіографії, не можуть бути оцінені максимальною оцінкою, як і відповіді, що являють собою відтворення інформації про певні події.

Студенти можуть ставити **питання** в ході обговорення проблем семінарського заняття. Питання також дозволяють виявити ступінь готовності студента до розгляду винесених на семінарське заняття питань, тому до уваги береться передусім якість питань. Ті з них, які провокують дискусію, актуалізують нові аспекти обговорюваної проблеми, створюють проблемні ситуації можуть бути оцінені високим балом, на відміну від питань репродуктивного характеру. При оцінюванні питань студентів їхня кількість принципового значення не має.

Рецензування відповіді на семінарському занятті передбачає визначення рівня виступу з питання семінарського заняття. З позицій власного розуміння питання студент повинен оцінити рівень знань свого колеги, вказавши на здобутки та недоліки у відповіді. Рецензія повинна враховувати самостійність суджень доповідача, їх адекватність рівню розвитку історичної науки, здатність аргументовано відстоювати свою точку зору в дискусії.

Доповнення на семінарському занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених доповідачем. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення полягає у приверненні уваги до тих аспектів обговорюваного питання, які не знайшли висвітлення у виступі доповідача. При оцінюванні доповнень студентів їх кількість значення не має.

Самостійна робота передбачає опрацювання проблем, винесених на позааудиторне вивчення. Оцінювання якості самостійної роботи здійснюється в ході написання контрольних робіт з питань, запропонованих для самостійного опрацювання.

Творче завдання (написання тематичного есе) із залученням фільмів (або творів художньої літератури), присвячених подіям і персонажам новітньої історії країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.). Можна вибрати, наприклад, один фільм, який переглядається самостійно, і написати коротке есе. Для цього необхідно залучити додаткову літературу з рекомендованого списку джерел та літератури¹ і звернутися до підручника та лекцій. У повідомленні необхідно відобразити тематику фільму, показати, наскільки повно та правдоподібно у фільмі представлені історичні події, персонажі, побутові деталі, колорит епохи і т.п., якими сюжетними і художніми прийомами користувалися автори для розкриття суті подій, та в цілому яким є погляд авторів фільму на історію.

Оцінюються самостійність роботи, ступінь володіння історичним матеріалом, творчий підхід. Дозволяється використання і часткове цитування будь-якого додаткового матеріалу (рецензії, огляди, релізи, критичні статті), але за умови посилання на ці матеріали.

Найбільш цікавим видом творчої роботи є твір по декількох фільмах, в яких відображено ту чи іншу історичну подію (епоху, персонаж). У такій роботі студент має можливість порівняти погляди, підходи, відображені в кінотворах, створених в

¹ Див. щодо виконання творчого завдання: Стрілюк О.Б. Практикум з Новітньої історії країн Азії та Африки (1918 – 1945 р.): навчально-методичний посібник. Чернівці, 2014. 312 с.

різний час різними режисерами. Цікаво простежити, як змінювалися образи історичних персонажів, погляд на події в залежності від періоду, коли було створено фільм або написано твір.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
83 – 89	B	Добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	Задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

A (Відмінно)	90 – 100	Видатна робота з мінімальними помилками
B (Дуже добре)	83 – 89	Вище середнього стандарту, але з деякими незначними помилками
C (Добре)	75 – 82	В цілому гарна робота, але з помітними помилками
D (Задовільно)	68 – 74	Пристойно, але зі значними помилками
E (Достатньо)	60 – 67	Задовольняє мінімальні вимоги
FX (Незадовільно)	35 – 59	Необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання (доопрацювати)
F (Незадовільно)	0 – 34	Необхідна значна подальша робота (повторний курс навчання з дисципліни)

Засоби діагностики результатів навчання

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- усне опитування, презентації на семінарських заняттях,
- написання есе;
- написання контрольних робіт з питань, винесених на самостійне опрацювання.

Структура та тематичний план навчальної дисципліни «Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.)»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Країни Далекого Сходу та Південної, Південно-Східної Азії у I половині ХХ ст.

Тема 1. Предмет та завдання курсу. Актуальність вивчення проблем історії афро-азіатських країн періоду новітнього часу. Завдання курсу. Основні історіографічні проблеми курсу. Специфіка дисципліни. Основний зміст курсу.

Тема 2. Наслідки Першої світової війни для народів Азії

Вплив Першої світової війни на становище колоніальних і залежних держав. Зміни в соціальній структурі азіатських країн. Післявоєнне ставлення країн метрополій до народів колоніальних і залежних країн. Ліга Націй і мандатна система. Переділ німецьких колоній. Значення рішень Версальсько-Вашингтонської конференції для долі азіатських колоній і напівколоній. Вплив політики радянської Росії на національно-визвольний рух на Сході. Комінтерн і національно-колоніальне питання. Піднесення національно-визвольного руху на Сході в 1918 – 1922 рр.

Провідні діячі визвольного руху в країнах Азії: Мустафа Кемаль, Махандас Карамчанд Ганді, Джавахарлал Неру, Сунь Ятсена, Нгуен Ай Куока (Хо Ши Мін), Ахмед Сукарно та ін.

Тема 3. Національний рух у Китаї

Соціально-економічний та політичний розвиток Китаю після Першої світової війни. Політична роздробленість Китаю. Рішення Паризької конференції щодо Китаю та «рух 4 травня» 1919 р. Утворення КПК. Діяльність Сунь Ятсена щодо реорганізації Гоміндану. Редакція «трьох народних принципів» 1924 р. Сунь Ятсен. Чан Кайші. Утворення єдиного фронту. Роль Комінтерну. Зовнішня політика Китаю в 1918 – 1924 рр. Радянсько-китайські відносини.

Революція 1925 – 1927 рр. Передумови революційних подій 1925 – 1927 рр. Рух «30 травня» 1925 р. Шанхайський страйк. Сянган-кантонський страйк-бойкот. Створення центру національно-визвольного руху на півдні Китаю. Створення Національно-революційної армії (НРА). Відносини КПК з Гомінданом у початковий період революції. Північний похід НРА (липень 1926 – березень 1927 рр.) Захоплення Нанкіна та Шанхаю. Переворот Чан Кайші та створення нового національного уряду. Переворот в Ухані та завершення революції, її підсумки. Історичне значення подій 1925 – 1927 рр.

Китай в роки «нанкінського десятиліття» (1928 – 1937 рр.). Встановлення влади Гоміндану на території Китаю. П'ять каральних походів Чан Кайші проти комуністів. Становлення гомінданівського режиму. Ідеологія Чан Кайші. Внутрішня політика Чан Кайші: створення політико-адміністративної системи управління. Економічний курс Гоміндану. Соціальна політика. Роль суньятсенізму. Зовнішня політика Чан Кайші. Радянсько-китайські відносини в 1927 – 1932 рр. Напад Японії на Північно-Східний Китай. Маньчжоу-го. Громадянська війна між прихильниками КПК і Гоміндану. Утворення Китайської Радянської республіки. Поразка радянського

руху. Рішення VII конгресу Комінтерну. Переговори КПК і Гоміндану.

Антияпонська війна китайського народу

Напад Японії на Китай. Початковий період війни (1937 – 1941 рр.). Поновлення єдиного фронту. Організація оборони Китаю. Зміна тактики Японії щодо Китаю. Китай у 1942 – 1944 рр. Допомога США у переозброєнні китайської армії. Воєнно-політична криза 1944 р. Китай у 1945 р. Завершення війни. Позиція СРСР щодо Китаю.

Тема 4. Монголія в 1918 – 1945 рр.

Економічне та політичне становище після Першої світової війни. Національно-визвольний рух у Монголії. Кяхтинська потрійна угода. Ліквідація автономії Зовнішньої Монголії китайськими мілітаристами. Вторгнення загонів барона Унгерна. Створення «імперії» Унгерна.

Перетворення в Монголії у 1921 – 1924 рр. Формування національних революційних сил. Утворення Монгольської народної партії. Допомога з боку Радянської Росії. Проголошення Монгольської Народної Республіки (МНР). Д. Бодо. Сухе Батор.

Монголія у 1924 – 1940 рр. Реалізація концепції некапіталістичного шляху розвитку. Зміст і напрямки перетворень. Боротьба навколо методів реформ. Х. Чойбалсан. Створення основ нової економіки. Зовнішня політика Монголії. Радянсько-монгольський протокол про взаємну допомогу 1936 р. Напад Японії на МНР і розгром японських мілітаристів в районі річки Халхін-Гол. Проблема міжнародно-правового оформлення статусу МНР.

Тема 5. Японія та Корея у 1918 – 1945 рр.

Японія у 1918 – 1928 рр. Наслідки Першої світової війни для Японії. Повоєнна Японія: економічна та політична ситуація. Рисові бунти. Соціально-політичний розвиток у 20-х рр. ХХ ст. Правління «партійних кабінетів». Закон про загальне виборче право. Зовнішня політика Японії у 1918 – 1927 рр. Інтереси Японії на Вашингтонській мирній конференції. Участь в інтервенції проти радянської Росії. Відновлення дипломатичних відносин з СРСР. «Меморандум Танаки».

Японія у 1929 – 1941 рр. Вплив на економіку Японії світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. Агресія у Північно-Східному Китаї. Розстановка політичних сил на початку 1930-х рр. Посилення впливу військових кіл на політичне життя країни. «Молоде офіцерство». Основні етапи й особливості фашизації Японії. Нова економічна структура. Мілітаризація Японії. Військові путчі 1932 та 1936 рр. Нова політична структура.

Зовнішня політика Японії у 1930-х рр. Відмова від дотримання умов Вашингтонського договору. Підписання «антикомінтернівського пакту» з Німеччиною. Напад на Китай (1937 р.). Радянсько-японські відносини в 1938 – 1939 рр.

Японська експансія після початку війни в Європі. Напад на Перл Харбор і початок війни на Тихому океані. Встановлення контролю над французьким Індокитаєм. Окупація країн Південно-Східної Азії. Контрнаступ американських військ (1943 – 1944 рр.) у Тихому океані. Новий наступ Японії на китайському фронті (1944 р.). Визволення союзниками Філіппін, Бірми. Ядерне бомбардування Хіросіми та Нагасакі. Наступ радянських військ у Маньчжурії. Капітуляція Японії.

Корея у 1918 – 1945 рр.

Анексія Кореї Японією (1910 р.) і встановлення «військового правління». Реакція корейського суспільства на встановлення в Кореї японського колоніального режиму. Рух 1 березня 1919 р. та його наслідки. Перехід від «військового правління» до «культурного правління».

Національно-визвольний рух у Кореї в 20 – 30-х рр. ХХ ст. Створення підпільних патріотичних організацій. Рух за збереження національної культури. Утворення центрів руху за незалежність Кореї за кордоном (в СРСР і Китаї).

Корея в роки японо-китайської війни і Другої світової війни. Економічне становище Кореї в роки війни. Політика «знищення нації». Національно-визвольний рух у роки війни. Тимчасовий уряд Республіки Корея у Китаї. Дії корейський збройних загонів у Маньчжурії. Визволення Кореї.

Тема 6. Визвольна боротьба народів Британської Індії

Піднесення національно-визвольного руху в Індії після Першої світової війни. Економічне та політичне становище колоніальної Індії після завершення Першої світової війни. Закон про управління Індією 1919 р. і його вплив на розвиток національно-визвольного руху. Закон Роулетта. Гандизм і його роль у національному русі. Кампанії громадянської непокори. Участь партії Індійський національний конгрес (ІНК) у національно-визвольному русі. Робітничий і селянський рух. Партія свараджистів. «Конструктивна програма» М. К. Ганді. Причини спаду національно-визвольного руху. Вплив світової економічної кризи 1929 – 1933 рр.

Підготовка нового закону про управління Індією та суспільно-політична боротьба в країні. Створення комісії Саймона. Конституція 1928 р. Початок нової кампанії громадянської непокори. Конференція «круглого столу». Еволюція позицій ІНК і Мусульманської ліги з питання досягнення незалежності. Проблеми індо-мусульманської єдності. «Закон про управління Індією» 1935 р.

Індія в роки Другої світової війни. Ставлення політичних партій Індії до війни. Місія С. Кріппса, Кампанія непокори 1942 р. Питання про державний устрій Індії.

Тема 7. Країни Південно-Східної Азії в 20 – 30-х рр. ХХ ст.

Країни *Індокитайського півострова* у складі Французької колоніальної імперії (самостійна робота). Утворення Індокитайського Союзу (1917). Політико-адміністративний статус різних його складових. Специфіка колоніальної політики Франції. Реформи початку 20-х рр. Лібералізація колоніального управління. Національно-визвольний рух, основні течії та партії у В'єтнамі. Вплив світової економічної кризи на Індокитайський Союз. Стабілізація економічного розвитку у другій половині 30-х рр. Вплив європейської війни 1939 – 1940 рр. на Індокитайський Союз. Капітуляція Франції та японська капітуляція Індокитаю. Період окупації. Створення Ліги незалежності В'єтнаму (В'єт-мін). Проголошення японцями незалежності В'єтнаму, Лаосу і Камбоджі у березні 1945 р.

Бірма. Кампанії громадянської непокори. Створення Законодавчої ради (1923 р.). Рух такінів у 30-х рр. ХХ ст.

Тайланд. Створення в Сіамі конституційної монархії. Політика етатизму. Прояпонська орієнтація напередодні Другої світової війни.

Індонезія. Голландський колоніальний режим у міжвоєнні роки. Формування національних політичних організацій. А. Сукарно. Створення єдиного національного фронту (1937 р.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Ісламський світ, Тропічна й Південна Африка у I половині XX ст.

Тема 1. Туреччина в 1918 – 1945 рр.

Національно-визвольний рух у Туреччині після Першої світової війни. Економічне і політичне становище після Першої світової війни. Мудроське перемир'я 1918 р. Окупація країни військами Антанти. Початок національно-визвольного руху. Товариства захисту прав. Діяльність М. Кемаля. Сіваський конгрес і ухвалення програми «національної обітниці». Скликання парламенту та його перші акти. Севрський договір 1920 р. Іноземна інтервенція. Перехід турецької армії під керівництвом М. Кемаля у наступ. Проголошення Туреччини республікою (1923 р.). Лозаннський договір. Радянсько-турецькі відносини.

Туреччина після здобуття незалежності. Реформи М. Кемаля. Основні принципи кемалізму. Ліквідація султанату та халіфату. Економічна політика М. Кемаля. Етатизм. Зміни в аграрному секторі. Лаїцизм. Створення світської держави. Реформи в сфері суспільного та культурного життя і в побуті.

Туреччина напередодні та в роки Другої світової війни. Соціально-економічний і політичний розвиток країни напередодні війни. Вступ Туреччини до Ліги Націй. Конференція в Монтре. Посилення впливу Німеччини. Пронімецький нейтралітет. Перехід Туреччини на бік антигітлерівської коаліції.

Тема 2. Іран в 1918 – 1945 рр.

Соціально-економічна та політична ситуація після закінчення Першої світової війни. Окупація Ірану англійськими військами. Англо-іранський договір 1919 р. Народні рухи в північному Ірані. Повстання у Тебрізі. Гілянська республіка. Зовнішній фактор у політичній боротьбі в Ірані. Радянське втручання. Договір 1921 р.

Іран після отримання незалежності. Реформи Реза-шаха Пехлеві. Державний переворот 3 хута (21 лютого 1921 р.). Становлення династії Пехлеві. Економічна політика та реформи Реза-шаха. Нафта та проблеми економічної самостійності. Зовнішньополітичний курс. Скасування режиму капітуляцій.

Іран в роки Другої світової війни. Окупація Ірану радянськими та англійськими військами. Соціально-економічне та політичне становище Ірану в роки війни.

Тема 3. Афганістан

Економічне і політичне становище Афганістану після Першої світової війни. Емір Хабібупулла. Опозиція молододафганців і староафганців. Перемога молододафганців і прихід до влади Аманулли-хана. Проголошення незалежності. Перемога Афганістану в третій англо-афганській війні (1919 р.).

Політика уряду Аманулли-хана. Зміст і напрямки першого етапу реформ (1919 – 1923 рр.). Радянсько-афганські відносини. Радикалізація реформ у 1928 – 1929 рр.

Переворот Бацаї Сакао. Прихід до влади Надір-шаха. Внутрішня та зовнішня політика в 30-х рр. XX ст.

Афганістан у роки Другої світової війни.

Тема 4. Палестина під мандатом Великої Британії (1920 – 1947 рр.)

Палестина у період завершення Першої світової війни. Окупація Палестини англійськими військами. Конференція країн Антанти в Сан-Ремо (квітень 1920 р.). Надання Великій Британії мандату на управління Палестиною.

Плани єврейської сіоністської організації щодо Палестини. Політика Великої Британії в Палестині (1920 – 1930-і рр.). Палестинський національний рух. Арабський палестинський конгрес та його політика. Сіоністська колонізація Палестини та її наслідки. Арабо-єврейські протиріччя. Арабське повстання 1936 – 1939 рр.

Ідея поділу Палестини на дві держави. Політика Англії.

Палестина в роки Другої світової війни. Останні роки британського мандату (1945 – 1947 рр.). Рішення ГА ООН. Проголошення незалежної держави Ізраїль. Перша арабо-ізраїльська війна. Початок протистояння щодо вирішення проблеми Палестини.

Тема 5. Арабські держави між двома світовими війнами

Арабські країни Західної Азії після Першої світової війни: політичне становище та нерівномірність соціально-економічного розвитку.

Країни *Аравійського півострова*. Боротьба саудитів за збирання аравійських земель навколо Неджу. Проголошення незалежності *Саудівської Аравії* (1932 р.).

Боротьба Великої Британії та США за нафтові концесії у *Кувейті*. Рух «молодокувейтців» у 30-х рр. XX ст. та його наслідки. Ухвалення Конституції Кувейту 1939 р. Британський проект створення арабської федерації та визвольні рухи племен на території *Оману* в 30-х рр. XX ст. Реформи 1920 – 1930-х рр. у *Бахреїні* та отримання статусу «незалежної держави» в 1934 р. Посилення антибританських настроїв у *Катарі*. Роль шейха Абдалли у визвольному русі. Нафтова угода з Великою Британією 1935 р. Ліквідація залежності Північного Ємену від Туреччини і створення незалежного королівства. Встановлення британського контролю над Південним Єменом.

Англо-французькі суперечності на Близькому Сході. Встановлення мандатних режимів в *Іраку, Сирії, Лівані, Палестині, Трансйорданії*.

Антибританські повстання 1918 і 1920 рр. в Іраку. Проголошення незалежності країни в 1930 р.

Сирія та Ліван у перші післявоєнні роки (1918 – 1920 рр.). Паризька мирна конференція. Англо-французька угода 15 вересня 1919 р. про перехід Сирії та Лівану під протекторат Франції. Піднесення арабського національного руху. Утворення держави «Великий Ліван» під протекторатом Франції у вересні 1920 р. Сирія та Ліван у 1920-х рр. Режим прямого колоніального управління 1920 – 1926 рр. Національно-визвольне повстання в Сирії 1925 – 1927 рр. Проголошення Ліванської республіки (1926 р.). Запровадження конституційного правління в Лівані у 1928 р. Збереження мандатного режиму. Успішний економічний розвиток Сирії та Лівану. Сирія та Ліван

у 1930-х рр. Економічна криза початку 30-х рр. та посилення антифранцузьких настроїв. Конституція Сирії 1930 р. Конституція Лівану 1934 р. Франко-сирійська і франко-ліванська угоди 1936 р. Збереження мандатної системи. Сирія та Ліван у роки Другої світової війни. Збереження статусу підмандатної території Франції. Проголошення незалежності Сирії у вересні 1941 р. і Лівану у листопаді 1941 р. Проблема взаємовідносин із Францією. Зміцнення позицій націоналістів наприкінці війни.

Трансйорданія. Окупація Йорданії англійськими військами. Утворення Трансйорданського емірату під протекторатом Великої Британії. Відновлення влади еміра Абдалли аль-Хашімі. Соціально-економічне і політичне становище в еміраті. Боротьба за централізацію. Боротьба проти Саудидів. Визнання Англією незалежності Трансйорданського емірату в травні 1923 р. Заснування Народної партії на чолі з еміром Абдаллою. Англо-трансйорданський договір 1928 р. Перша Конституція 11 Трансйорданії (квітень 1928 р.). Спад антибританського руху. Соціально-економічний і політичний розвиток Трансйорданії в 1930-х р. Участь Трансйорданії у Другій світовій війні.

Тема 6. Країни Північної Африки (Єгипет, Лівія, Туніс, Алжир)

Єгипет під британським протекторатом (1918 – 1922 рр.). Становище Єгипту після закінчення Першої світової війни. Проект Конституції Єгипту (1919 р.). Вимога єгипетських націоналістів визнання повної незалежності країни. Єгипетська делегація на Паризькій мирній конференції (1918 р.). Виникнення партії Вафд, її програма (листопад 1918 р.). Саад Заглул-паша. Антибританські виступи навесні 1919 р. Відмова британського уряду від протекторату над Єгиптом, визнання його політичної незалежності (1922 р.). Прийняття єгипетським султаном Фуадом I титулу короля. Англо-єгипетський договір 1922 р. Конституція 1923 р. Проголошення незалежності. Єгипет у 1920-х рр. Перші парламентські вибори наприкінці 1923 р. і перемога вафдистів. Політика уряду Саада Заглула (1924 р.). Загострення протиріч щодо Судану, виведення із Судану єгипетських військ. Економічне піднесення 1924 – 1929 рр. Другий вафдистський кабінет (1928 р.). Політична криза 1929 р. Єгипет у 1930-х рр. Економічна криза 1930 р. Активізація суспільнополітичного життя в умовах політичної нестабільності. Авторитарний режим прем'єрміністра Ізмаїла Сідкі (1930 – 1933 рр.). Масові маніфестації, погроми 1930, 1935 рр. Зусилля британського уряду щодо врегулювання становища в Єгипті. Відновлення Конституції 1923 р. (грудень 1935 р.). Вибори до парламенту в травні 1936 р. і перемога вафдистів. Кабінет Мустафи Неххаса (1936 – 1937 рр.). Тактична боротьба і стратегічне співробітництво з Великою Британією. Англо-єгипетський договір 1936 р. Поразка Вафд на виборах 1938 р. Завершення ліберальної епохи. Посилення ісламістських і профашистських настроїв. «Брати-мусульмани» (1929 – 1940 рр.). Єгипет у роки Другої світової війни. Запровадження військового стану. Проголошення політики нейтралітету. Пробританська орієнтація. Військові дії 1940 – 1942 рр. на території Єгипту. Оголошення війни Німеччині в лютому 1945 р.

Лівія. Сенуситський емірат в Кіренаїці на чолі з лідером сенуситів М. Ірисом. Триполітанська республіка на чолі з Комітетом реформи в Західній Лівії. Політика італійських колонізаторів. Прихід до влади в Італії Б. Мусоліні (1922 р.), поновлення воєнних дій проти сенуситів у Лівії (1923 – 1931 рр.). «Замиріння» Лівії на початку 1930-х рр. Воєнні дії на території Лівії в 1940 – 1942 рр. Англо-французька окупація

Лівії.

Туніс. Колоніальний статус Тунісу. Піднесення анитифранцузької національно-визвольної боротьби наприкінці Першої світової війни. Діяльність туніських націоналістів. Створення Ліберально-конституційної партії «Дустур» (1920 р.), її 12 програма. Економічна і політична стабілізація 20-х рр. Економічна криза 1930 – 1933 рр. Нове піднесення національно-визвольного руху. Хабіб Бургіба та утворення партії «Новий Дустур» (1934 р.). Народний фронт у Тунісі (1936 – 1937 рр.). Туніс у роки Другої світової війни.

Алжир. Політика французької колоніальної влади у перші повоєнні роки. Реформи 1918 – 1919 рр. рух еміра Халіфа. Ліквідація «тубільного кодексу» (1927 р.). Автономістські настрої європейців Алжиру. Виникнення національно-буржуазних організацій. Федерація мусульманських обранців (1927 р.). Асоціація улемів-реформаторів (1931 р.). Народний фронт і проблема Алжиру. Мусульманський конгрес (1937 – 1938 рр.) – невдала спроба союзу лівих сил і мусульманських націоналістів. Створення Партії алжирського народу (березень 1937 р.). Алжир у роки Другої світової війни.

Тема 7. Тропічна та Південна Африка у 1918 – 1945 рр.

Тропічна Африка у 1918 – 1945 рр. Зміна політичної карти Африки в результаті поразки Німеччини та її союзників. Мандатна система. Колоніальна експлуатація і колоніальне управління в країнах Тропічної Африки. Послаблення традиційних інститутів африканського суспільства і роль трайбалізму в нових умовах.

Особливості британського, французького, португальського і бельгійського колоніалізму в Тропічній Африці. Пряма і опосередкована системи управління. Плантаційне і фермерське господарство. Монокультурний характер сільського господарства. Торговельна експлуатація. Відхідництво. Урбанізація. Зародження національно-визвольного руху. Поява культурно-просвітницьких і суспільно-політичних організацій, їх роль у поширенні антиколоніальних ідей панарабізму, панісламізму і панафриканізму.

Панафриканський рух. Поява політичних партій.

Південно-Африканський Союз у 1918 – 1945 рр. Створення самоврядного британського домініону Південно-Африканського Союзу (ПАС) (1910 р.). Партійно-політична система. Закон 1913 р. про обмеження права придбання землі. Антиколоніальний і соціальний характер боротьби. Африканський національний конгрес. Прихід до влади Націоналістичної партії у 1924 р. Запровадження режиму расової сегрегації. Розширення компетенції уряду ПАС згідно з Вестмінстерським статутом 1931 р. Акт про арбітраж у промисловості (1937 р.).

Зростання профашистських настроїв африканців напередодні Другої світової війни. ПАС у роки Другої світової війни. Культура ПАС у першій половині ХХ ст.

**Структура навчальної дисципліни
«Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.)»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	інд.	с. р.		л	с	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1 Країни Далекого Сходу та Південної, Південно-Східної Азії у I половині XX ст.												
Тема 1. Предмет та завдання курсу	2	2										
Тема 2. Наслідки Першої світової війни для народів Азії	8	2	2			4	10	2				8
Тема 3. Національний рух у Китаї	4		4				2		2			
Тема 4. Монголія в 1918 – 1945 рр.	2	2										
Тема 5. Японія та Корея у 1918-1945 рр.	14	2				12	22	2				20
Тема 7. Визвольна боротьба народів Британської Індії	2		2				2		2			
Тема 8. Країни Південно-Східної Азії в 20 – 30-х рр. XX ст.	2	2					2	2				
Змістовий модуль 2. Ісламський світ, Тропічна й Південна Африка у I половині XX ст.												
Тема 1. Туреччина в 1918 – 1945 рр.	4	2	2				2		2			
Тема 2. Іран в 1918 – 1945 рр.	4		4				2		2			
Тема 3. Афганістан	2	2										
Тема 4. Палестина під мандатом Великої Британії (1920 – 1947 рр.)	2	2					2	2				
Тема 5. Арабські держави між	24	2				22	24					24

двома світовими війнами												
Тема 6. Країни Північної Африки (Єгипет, Лівія, Туніс, Алжир)	18	2				16	22	2				20
Тема 7. Тропічна та Південна Африка у 1918 – 1945 рр.	2		2									
Усього годин	90	20	16			54	90	10	8			72

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Тема 1. Особливості становища країн Сходу після Першої світової війни	2	2
2.	Тема 2. Індія: особливості національно-визвольного руху	2	2
3.	Тема 3. Піднесення національно-визвольного руху в Китаї у 1919 р.	2	
4.	Тема 4. Національна революція 1925 – 1927 рр. у Китаї	2	2
5.	Тема 5. Туреччина між двома світовими війнами	2	2
6.	Тема 6. Іран у період між двома світовими війнами	4	
7.	Тема 7. Тропічна та Південна Африка у 1918 – 1945 рр.	2	
Усього годин практичних занять		16	4

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	<i>Особливості становища країн Сходу після Першої світової війни</i>	4	8
2.	<i>Японія у період війни на Тихому океані (1941 – 1945 рр.)</i> Причини конфлікту Хід воєнних дій (1941 – 1943 рр.) Наступ союзників у 1944 р. і завершення війни.	6	10

3.	<p>Корея у 1918 – 1945 рр.</p> <p>Анексія Кореї Японією (1910 р.) і встановлення «військового правління». Реакція корейського суспільства на встановлення в Кореї японського колоніального режиму. Рух 1 березня 1919 р. та його наслідки. Перехід від «військового правління» до «культурного правління».</p> <p><i>Національно-визвольний рух у Кореї в 20 – 30-х рр. ХХ ст.</i></p> <p>Створення підпільних патріотичних організацій. Рух за збереження національної культури. Утворення центрів руху за незалежність Кореї за кордоном (в СРСР і Китаї).</p> <p><i>Корея в роки японо-китайської війни і Другої світової війни.</i></p> <p>Економічне становище Кореї в роки війни. Політика «знищення нації». Національно-визвольний рух у роки війни. Тимчасовий уряд Республіки Корея у Китаї. Дії корейський збройних загонів у Маньчжурії. Визволення Кореї.</p>	6	10
4.	<p>Арабські держави Азії між двома світовими війнами</p> <p>Арабські країни Західної Азії після Першої світової війни: політичне становище та нерівномірність соціально-економічного розвитку.</p> <p>Країни <i>Аравійського півострова</i>. Боротьба саудитів за збирання аравійських земель навколо Неджу. Проголошення незалежності <i>Саудівської Аравії</i> (1932 р.).</p> <p>Боротьба Великої Британії та США за нафтові концесії у <i>Кувейті</i>. Рух «молодокувейтців» у 30-х рр. ХХ ст. та його наслідки. Ухвалення Конституції Кувейту 1939 р. Британський проект створення арабської федерації та визвольні рухи племен на території <i>Оману</i> в 30-х рр. ХХ ст. Реформи 1920 – 1930-х рр. у <i>Бахреїні</i> та отримання статусу «незалежної держави» в 1934 р. Посилення антибританських настроїв у <i>Катарі</i>. Роль шейха Абдалли у визвольному русі. Нафтова угода з Великою Британією 1935 р. Ліквідація залежності <i>Північного Ємену</i> від Туреччини і створення незалежного королівства. Встановлення британського контролю над <i>Південним Єменом</i>.</p> <p>Англо-французькі суперечності на Близькому Сході. Встановлення мандатних режимів в <i>Іраку, Сирії, Ліван</i>, Антибританські повстання 1918 і 1920 рр. в Іраку. Проголошення незалежності країни в 1930 р.</p> <p><i>Трансйорданія</i>. Окупація Йорданії англійськими військами. Утворення Трансйорданського емірату під протекторатом Великої Британії. Відновлення влади еміра Абдалли аль-Хашимі. Соціально-економічне і політичне становище в еміраті. Боротьба за централізацію. Боротьба проти Саудидів. Визнання Англією незалежності Трансйорданського емірату в травні 1923 р. Заснування Народної партії на чолі з еміром Абдаллою. Англо-трансйорданський договір 1928 р. Перша Конституція 11 Трансйорданії (квітень 1928 р.). Спад антибританського руху. Соціально-економічний і політичний розвиток Трансйорданії в 1930-х р. Участь Трансйорданії у Другій світовій війні.</p>	22	24
5.	<p>Країни Північної Африки (Єгипет, Лівія, Туніс, Алжир)</p> <p><i>Єгипет</i> під британським протекторатом (1918 – 1922 рр.). Становище Єгипту після закінчення Першої світової війни. Проект Конституції Єгипту (1919 р.). Вимога єгипетських націоналістів визнання повної незалежності країни. Єгипетська делегація на Паризькій мирній конференції (1918 р.). Виникнення партії Вафд, її</p>	16	20

	<p>програма (листопад 1918 р.). Саад Заглул-паша. Антибританські виступи навесні 1919 р. Відмова британського уряду від протекторату над Єгиптом, визнання його політичної незалежності (1922 р.). Прийняття єгипетським султаном Фуадом I титулу короля. Англо-єгипетський договір 1922 р. Конституція 1923 р. Проголошення незалежності. Єгипет у 1920-х рр. Перші парламентські вибори наприкінці 1923 р. і перемога вафдистів. Політика уряду Саада Заглула (1924 р.). Загострення протиріч щодо Судану, виведення із Судану єгипетських військ. Економічне піднесення 1924 – 1929 рр. Другий вафдистський кабінет (1928 р.). Політична криза 1929 р. Єгипет у 1930-х рр. Економічна криза 1930 р. Активізація суспільно-політичного життя в умовах політичної нестабільності. Авторитарний режим прем'єр-міністра Ізмаїла Сідкі (1930 – 1933 рр.). Масові маніфестації, погроми 1930, 1935 рр. Зусилля британського уряду щодо врегулювання становища в Єгипті. Відновлення Конституції 1923 р. (грудень 1935 р.). Вибори до парламенту в травні 1936 р. і перемога вафдистів. Кабінет Мустафи Неххаса (1936 – 1937 рр.). Тактична боротьба і стратегічне співробітництво з Великою Британією. Англо-єгипетський договір 1936 р. Поразка Вафд на виборах 1938 р. Завершення ліберальної епохи. Посилення ісламістських і профашистських настроїв. «Брати-мусульмани» (1929 – 1940 рр.). Єгипет у роки Другої світової війни. Запровадження військового стану. Проголошення політики нейтралітету. Пробританська орієнтація. Військові дії 1940 – 1942 рр. на території Єгипту. Оголошення війни Німеччині в лютому 1945 р.</p> <p><i>Лівія.</i> Сенуситський емірат в Кіренаїці на чолі з лідером сенуситів М. Ірисом. Триполітанська республіка на чолі з Комітетом реформи в Західній Лівії. Політика італійських колонізаторів. Прихід до влади в Італії Б. Муссоліні (1922 р.), поновлення воєнних дій проти сенуситів у Лівії (1923 – 1931 рр.). «Замиріння» Лівії на початку 1930-х рр. Воєнні дії на території Лівії в 1940 – 1942 рр. Англо-французька окупація Лівії.</p> <p><i>Туніс.</i> Колоніальний статус Тунісу. Піднесення антифранцузької національно-визвольної боротьби наприкінці Першої світової війни. Діяльність туніських націоналістів. Створення Ліберально-конституційної партії «Дустур» (1920 р.), її 12 програма. Економічна і політична стабілізація 20-х рр. Економічна криза 1930 – 1933 рр. Нове піднесення національно-визвольного руху. Хабіб Бургіба та утворення партії «Новий Дустур» (1934 р.). Народний фронт у Тунісі (1936 – 1937 рр.). Туніс у роки Другої світової війни.</p> <p><i>Алжир.</i> Політика французької колоніальної влади у перші повоєнні роки. Реформи 1918 – 1919 рр. рух еміра Халіфа. Ліквідація «тубільного кодексу» (1927 р.). Автономістські настрої європейців Алжиру. Виникнення національно-буржуазних організацій. Федерація мусульманських обранців (1927 р.). Асоціація улемів-реформаторів (1931 р.). Народний фронт і проблема Алжиру. Мусульманський конгрес (1937 – 1938 рр.) – невдала спроба союзу лівих сил і мусульманських націоналістів. Створення Партії алжирського народу (березень 1937 р.). Алжир у роки Другої світової війни.</p>		
	Усього годин на самостійну роботу	54	72

Методи навчання:

1. Інтерактивні методи навчання (диспут, навчальні ігри, неігрові методи – аналіз і моделювання ситуації);
2. Словесні методи навчання (лекція, бесіда);
3. Проблемний виклад матеріалу;
4. Дослідницький метод.

Методи контролю

1. Усне опитування, участь у груповій роботі;
2. Тестування.
3. Контрольна робота.

Засоби діагностики успішності та якості навчання

- студентські презентації та виступи на практичних заняттях;
- усна відповідь;
- письмова робота.

Підсумковий контроль – усний іспит.

Розподіл балів за темами

Поточне оцінювання та самостійна робота		Підсумковий екзамен	Сума
ЗМ 1	ЗМ 2	25	100
Т.1. Т.2. Т.3. Т.4 Т.5. Т.6 Т.7	Т.1. Т.2. Т.3. Т.4 Т.5. Т.6 Т.7		
50 балів (аудиторна робота) + 15 балів (самостійна робота) + 10 творче завдання (написання есе)			

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма.
2. Робоча програма навчальної дисципліни.
3. Матеріали до лекційних занять.
4. Методичні матеріали до практичних занять.
5. Теми і завдання для самостійного опрацювання.
6. Практикум².

² Стрілюк О.Б. Практикум з Новітньої історії країн Азії та Африки (1918 – 1945 р.): навчально-методичний посібник. Чернівці, 2014. 312 с.

Рекомендовані джерела інформації

Основні джерела:

1. Давидсон А. СССР и Африка. 1918 – 1960. Документированная история взаимоотношений. М.: Институт всеобщей истории РАН, 2002. 318 с.
2. История Африки в документах и материалах – 1870 – 2000; в 3-х т. / [под ред. А. Давидсона]. М.: Наука, 2006–2007.
3. Стрілюк О.Б. Практикум з Новітньої історії країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.): навчально-методичний посібник. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014 р. 312 с.

Основна література:

1. Балог Г. Історія і культура ісламу: [Курс лекцій]. К.: Фенікс, 2012. 448 с.
2. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. К., 1995.
3. Політична історія ХХ ст.: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В. Ф. Салабай, Я. А. Титаренко, Л.О. Панчук та ін. К., 2002.
4. Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917–1945 рр. Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К., 1997.

Додаткова література:

1. Гобсбаум Е. Вік екстремізму: Коротка історія ХХ ст. (1914–1991) / Пер. з англ. К., 2001.
2. ХХ век. Краткая историческая энциклопедия: В 2-х тт. М., 2001.
3. Дербишайр Д., Дербишайр Я. Политические системы мира: В 2-х тт. М., 2004.
4. Джонсон П. Современность: Мир с двадцатых по девяностые годы: В 2-х кн. М., 1995. Дынкин А. А. Новый этап НТР. М., 1991.
5. История мировой экономики. Хозяйственные реформы 1920–1990-х гг. / Под ред. А. Н. Марковой. М., 1995.
6. Козицький А. М. Новітня історія Азії та Африки. Львів: Афіша, 2005. – 430 с.
7. Мир в ХХ веке. – М., 2001.
8. Мировое политическое развитие: век ХХ. М., 1995.
9. Политическая культура: теория и национальные модели. М., 1994.
10. Родригес А.М. История стран Азии и Африки в Новейшее время: учебн. для вузов М.: Проспект, 2009. 512 с.
11. Сергійчук І.М. Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – кінець ХХ ст.). Суми : Університетська книга, 2003. – 288 с.
12. Стрілюк О.Б. Практикум з Новітньої історії країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.): навчально-методичний посібник. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014 р. 312 с.
13. Хелд Д. и др. Глобальные трансформации: Политика, экономика, культура. М., 2004.
14. Широков Г. К. Парадоксы эволюции капитализма (Запад и Восток). М., 1998.

Електронні бібліотеки

1. «Библиотека Гумер – гуманитарные науки»: <http://www.gumer.info/>
2. Бібліотека з історії: http://libelli.ru/library/tema/sc/hist/for_hist.htm

3. Библиотека научной литературы: <http://LIB.org.by>
4. Східна література. Бібліотека текстів: <http://www.vostlit.info>
5. World Digital Library. Міжнародна цифрова бібліотека. В розділі з історії Сходу представлені цифрові варіанти високої якості книг і карт: <http://www.wdl.org/ru/>